

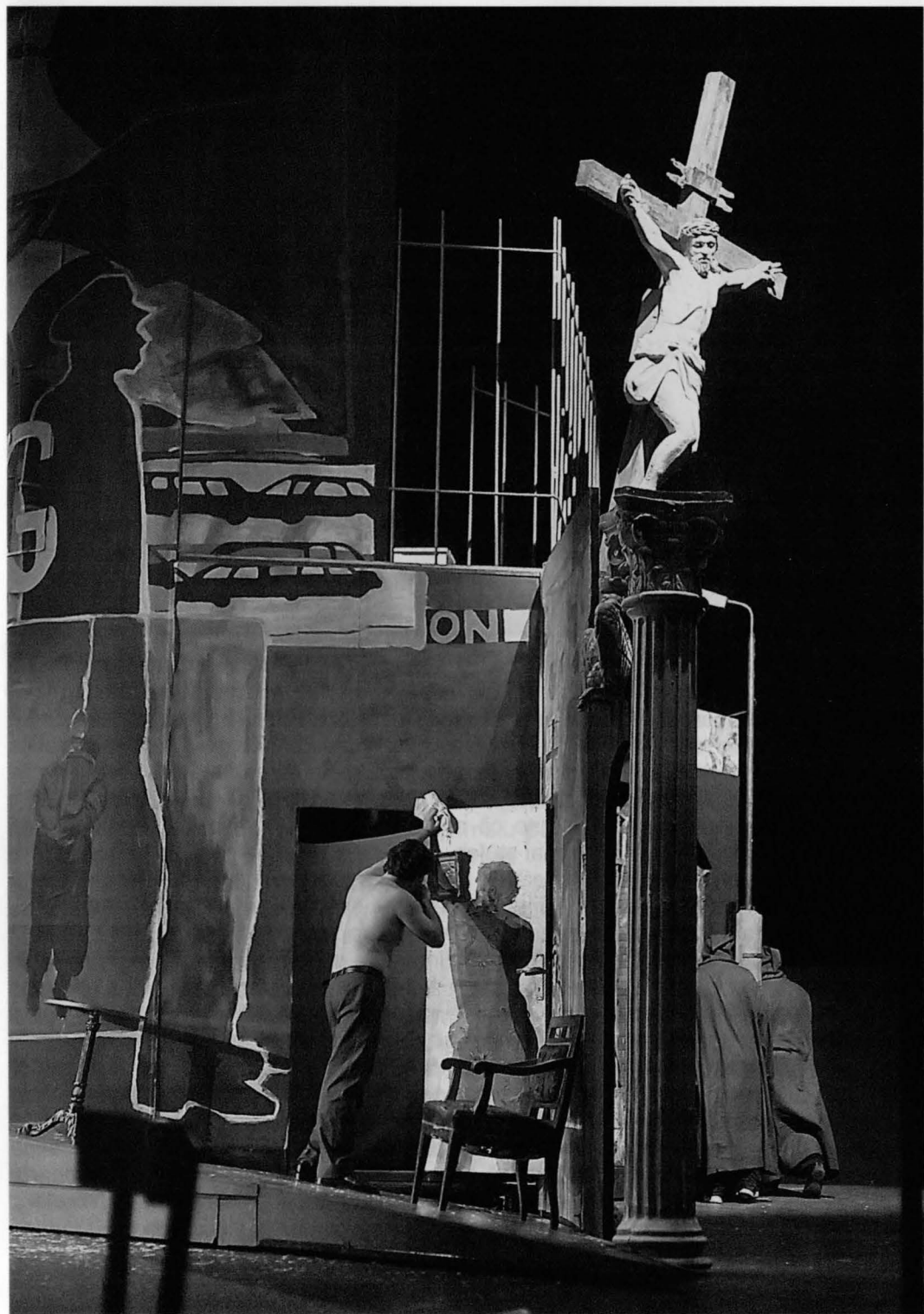
frumoase, când nu sunt calofile ori marcate de repetiție (aici Radu Afrim împarte meritele, dar și reproșurile cu scenografa Adriana Grand), și, în ciuda devotamentului de care a dat dovadă întreaga distribuție, din care merită menționați, în primul rând, Ramona Dumitrescu, Irina Wintze, Ovidiu Crișan, Ionuț Caras, Miriam Cuibus, Cristian Rigman, Cornel Răileanu, Olimpiu Blaj, Patricia Boariu. O distribuție care, în seara premierei, a înfruntat eroic disconfortul unei săli reci, la propriu.

Se poate ca Radu Afrim să se supere pe mine când va citi aceste rânduri. Îi voi înțelege supărarea. Să mă califice drept inchișitor. Asta nu o voi mai înțelege. Dar îmi amintesc și îi amintesc deopotrivă și directorului de scenă că și Tudor Vianu s-a supărat foc pe Eugène Ionesco, când acesta se numea încă Eugen Ionescu și-l făcuse praf în celebrul său *Nu*, din 1934. Însă Vianu, nemuritor în Academia Română, l-a iertat pe Ionesco, devenit nemuritor în Academia Franceză, încă de pe vremea când ambii existau încă aievea. Cum eu nu am nicio șansă de a deveni academician (nici nu îmi propun asta), și cum Academia nu are încă niciun membru de profesie regizor, sper că Radu Afrim mă va ierta și îmi va înțelege bunele intenții de pe acum, când... din poveste mult mai este și bine ar fi pentru amândoi (dar și pentru publicul larg) să încercăm să o auzim înprospătată.

Teatrul Național „Lucian Blaga“ din Cluj-Napoca – *Ultimul mesaj al cosmonautului către femeia pe care a iubit-o cândva în fosta Uniune Sovietică* de David Greig.
Traducerea: Laura Poantă. Regia: Radu Afrim. Decorul și costumele: Szakáts István. Cu: Ramona Dumitrescu, Irina Wintze, Ovidiu Crișan, Ionuț Caras, Miriam Cuibus, Cristian Rigman, Cornel Răileanu, Olimpiu Blaj, Patricia Boariu, Radu Lărgeanu, Anca Hanu, Miron Maxim, Romina Merei, Adriana Băilescu, Silvia Török, Andrei Brădean, Petre Ancuța, Emilian Mârnea, Florina Paldău. Data premierei: 2 octombrie 2010.

*Shakespeare via Brecht,
 Prospero via Langholf*

Nu e deloc complicat să povestești *După faptă și răsplată*, piesă scrisă de Shakespeare, din câte se pare, în 1604, jucată pe scenele românești destul de rar, încă și mai rar cu succes, sub titlul **Măsură pentru măsură**. Așadar. Vincențio, ducele Vienei, pleacă, din motive aparent neclare, într-o călătorie în străinătate. Îl lasă în locul său (motivul *loçiiitorului* are o anume recurență în text) pe Angelo, un nobil cu o bună reputație. Toată lumea bănuiește că Vincențio ar fi undeva prin Polonia. În realitate, el s-a retras într-o mănăstire de la țară. Angelo abuzează de putere, comite nenumărate nedreptăți, își ascunde ori își dă în vileag numeroasele vicii pronunțând sentințe capitale pentru vini minore, instituie teroarea. Vincențio află îngrozit toate acestea, revine incognito la Viena, se lămurește asupra felului de a fi al lui Angelo și îi dezoacă planurile criminale. Revenirea îi e așteptată ca o izbăvire, în el stă speranța dreptății, toți cei pedepsiți pe nedrept văd în Prinț salvarea și revenirea la ordinea naturală a lucrurilor și la armonia de odinioară. Dorința li se împlinește, Ducele judecă vinovații, sentințele sunt blânde, ba chiar anulate. Așa încât totul se termină cu bine.

BUZÁSI András și HATHÁZI András

Povestea aceasta, rezumată atât de ușor, e, în realitate, ceva mai complicată, căci viața însăși e astfel, iar oamenii încă și mai și. Pentru a-l cunoaște pe adevăratul Angelo, îmbătat de putere, pentru a-și cunoaște supușii, Ducele trebuie să ajungă în locuri dintre cele mai deocheate (au fost comentatori ce au acuzat piesa de limbaj licențios), spațiile se multiplică, devin tot mai labirintice, scrierea crește de la o scenă la alta, dobândește o alură barocă, riscă să pară dezordonată, la un moment dat parcă ar fi scăpată din mână. Shakespeare însuși dă semne că ar fi avut oarecare dificultăți în stăpânirea materialului dramatic din ce în ce mai stufoș, lucru care, deși rezolvat, nu rămâne fără consecințe, acestea însemnând tot atâtea dificultăți pentru cei ce se gândesc să pună în scenă *Măsură pentru măsură*. Fiindcă nu e deloc simplu să identifiți o formulă integratoare și, mai apoi, să o edifiți scenic coerent și durabil pentru această piesă aparent simplă, de fapt versatilă, care are mereu tendința de a scăpa din mână.

Nici comentarii literari nu prea au căzut de acord atunci când au trebuit să plaseze textul într-o căsuță generică, poate și din pricina faptului că în *Măsură pentru măsură* e vizibilă ceea ce Andrzej Żurovski (cf. *Citindu-l pe Shakespeare*, Fundația Culturală „Camil Petrescu” & revista *Teatrul azi*, București, 2010) numește *optica dublă*, adică arta specifică geniului shakespeareian de a privi totul în mai multe dimensiuni simultane. Pentru shakespeareologul polonez piesa e totuși o comedie. Au fost exegeți ce au edictat că scrierea trece de la registrul comediei în acela al farsei tragice. „*E o tragi-comedie – zicea Nicolae Iorga – de fapt, chiar o tragedie*”. Dar dacă la nivel generic discuția e departe de a fi încheiată, din punct de vedere ideatic lucrurile stau ceva mai clar. *După faptă și răsplată* e un eseu pe tema puterii, a felului în care se comportă deținătorii ei.

Exemplarul spectacol montat de Matthias Langhoff la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca nu trădează nici măcar cu o iotă o atare realitate. După voința lui Shakespeare, tratează textul prin filtrul mai multor viziuni simultane. Nu se abate deloc

de la substanța ideatică a textului, dar invenția scenică e surprinzătoare. Chiar stupefiantă. De altfel, regizorul de origine elvețiană, stabilit la Paris, pare a fi adus în montare textul integral, completat cu câteva sonete ale Marelui Will. Marea artă a lui Langhoff constă în știința de a fi rescris scenic eseul shakespearian într-un mod deloc scortșos, ba dimpotrivă. Sprintar, cu un comic fabulos, îmbeșugat, schimbând uneori chiar vectorii ori inductorii acestuia, amplificând cu mult curaj, dar și cu rezultate apreciable ponderea lui Vincentio. Totul într-un ansamblu policrom, sprinten și plin de haz, ce durează aproape patru ore ce trec pe nesimțite.

La intrarea în sală, pe scenă privirea ni se ciocnește de austera cortină de fier. Ea se ridică pe îndelete, în acordurile muzicii compuse de Vasile Șirli. Zărim o tânără de azi, frumoasă, fragilă, dezorientată (siluetată de Pethő Anikó, cea care vom vedea ceva mai încolo că e nimeni alta decât merituosă interpretă a *Isabellei*). Imaginile ce se răsfrâng dintr-un filmuleț proiectat și care se amestecă cu decorurile pictate, imaginate de Matthias Langhoff, ne plasează într-un spațiu anume, riguros precizat, multora dintre noi absolut familiar, cel al Pieței Muzeului clujean, indicat ca atare de o notiță însoțitoare. Tânăra intră în muzeu, iar retina ei, ca și retina noastră, a spectatorilor, e bombardată de un montaj filmic. Deslușim în succesiunea de fotograme figuri istorice binecunoscute ale unor vremelnici puternici ai lumii – Churchill, Stalin, Brejnev, Ceaușescu și alții asemenea lor. Oameni ce au făcut jocurile, pe care puterea *nu putea să-i mai încapă*, ce s-au crezut veșnici, care au comis nedreptăți și care, poate, nu întotdeauna și-au primit *răsplata* cuvenită pentru *fapta lor*. Mai apoi ajungem într-o Vienă atemporală. *Ducele*, figură de bonom (Hatházi András), își anunță decizia plecării și pe aceea a transferului *temporar* al puterii celui pe care l-a ales drept *locțiitor*. Acesta se cheamă *Angelo* (Bogdán Zsolt), un bărbat încă tânăr, de o sobrietate rece, îmbrăcat în haine cenușii, de o austeritate afișată (costumele, fără cusur alese, sunt datorate Carmencitei Brojboiu), ce își cenzurează

BOGDÁN Zsolt și PETHŐ Anikó

și cea mai mică urmă de bucurie. E doar recunoscător, dacă nu cumva formal-recunoscător celui ce i-a arătat încredere și promite că își va îndeplini îndatoririle.

Până aici, lucrurile evoluează simplu, previzibil, nimic nu pare a prevesti *furtuna*. Nici furtuna nedreptăților declanșate de Angelo, nici *furtuna scenică* pusă la cale de acest Prospero al regiei contemporane ce se dovedește încă o dată a fi Matthias Langhoff. Pe neașteptate, directorul de scenă abandonează cheia realistă și transpune totul într-una brechtiană. Piesa lui Shakespeare devine, datorită voinței noului Prospero, o *Operă de trei parale*, pe scenă mișună *curve și călugărite, popi și perversi, asceți și asasini*. Fiecare personaj are parte de songul ori songurile lui, muzica lui Vasile Șirli se asociază perfect cu versurile sonetelor shakespeariene, pregătirea și performanțele vocale ale actorilor sunt impresionante (lucrul acesta se datorează, fără doar și poate, și corepetitorilor Stollár Xénia și Incze G. Katalin), unii dintre ei (îți numesc aici pe Dimény Áron, pe Kato Emöke, dar și pe interpreții rolurilor principale Hatházi András și Bogdán Zsolt) ating virtuozitatea, o virtuozitate ce se completează, firește, cu aceea pe care ei și colegii lor de scenă și *de trupă* o dovedesc în ipostaza esențială și definitorie de actori de teatru dramatic. Iar *Prospero* – Matthias Langhoff nu se joacă *de-a metoda brechtiană*, așa cum, din păcate, prea adesea s-a cam întâmplat pe scenele noastre. În chip și cu mijloace pur artistice, *nedemonstrativ*, el ne arată cu fireșcul, dar și cu generozitatea specifice marilor artiști ce înseamnă a monta un text în această cheie, tot la fel cum ne arată ori ne reamintește ce înseamnă rigoare și stil. Înșușiri care au fost adoptate necondiționat și la impresionante cote de profesionalitate de actorii Teatrului Maghiar de Stat din Cluj. Langhoff ține perfect în mână spațiile, opțiunea lui pentru scena turantă e validată de fiecare moment, de fiecare secvență a montării, *continuum*-ul faptic e fără cusur. Regizorul nu se mulțumește cu atât, sporește cu fiecare nou moment miza, e sigur pe sine și, evident, perfect încrezător

în posibilitățile trupei. Parcă ar fi lucrat de când lumea cu actorii Teatrului Maghiar din Cluj, a știut ce să le ceară, artiștii trupei l-au urmat, iar rezultatele sunt pe măsură.

Deghizarea Ducei ia în spectacolul clujean forme dintre cele mai neobișnuite. Astfel încât actorul Hatházi András nu îl interpretează doar pe Duce, nu numai pe deghezatul, timidul și stângaciul călugăr, ci tot lui îi revine și sarcina de a-l juca pe Pompeius, băiatul de serviciu de la taverna Doamnei Răsfrecate. Spectacolul devine astfel și recitalul *riguros măsurat artistic* al acestui artist magnific. La un moment dat, Hatházi András se metamorfozează în actor de *stand up comedy*. Pompeius al lui e un fel de Alfred Doolittle, actorul se joacă pe registrele fonetice ale limbii, își denaturează voit rostirea, maghiara se contaminează cu româna, caricaturizează alte idiomuri ceva mai colorate, comicul e acaparator, nebunatic, dar riguros controlat de interpret. Funcțiile de bufon ar trebui, conform vrierii lui Shakespeare, să fie deținute în totalitate de Lucio, interpretat *sans défaut* de Dimény Áron. Langhoff vrea altfel și i le distribuie atât lui Pompeius, cât și *Temnicerului*, magistrat jucat de Biró József.

Extrem de complex se arată *Angelo*, a cărui interpretare a fost încredințată lui Bogdán Zsolt. Rece, ascunzându-și natura reală, viciile, defectele, amintind câteodată de Peter O'Toole, cel din *Noaptea generalilor*, fără excesele specifice personajului din film, Angelo păstrează fărâma de umanitate ce, până la urmă, justifică iertarea. Bogdán Zsolt e iarăși în mare formă, dar devine absolut senzațional în momentul în care personajul lui își recunoaște limitele și e nevoit să își admită tarele. Mă gândesc la momentul petrecut în vecinătatea pianului, unul în timpul căruia realmente te trec, pe tine, spectator, fiorii.

Frumoasă, delicată, cu izbucniri umane ce dovedesc o remarcabilă combustie interioară, o trăire a rolului, subtil conjugată cu distanțarea de tip brechtian, e Pethő Anikó (*Isabela*), în vreme ce Kató Emőke are evoluții perfect diferențiate, în funcție de rolurile în care evoluează (*Doamna Răsfrecată, Mariana, Groaznic*). Sunt buni, foarte buni, fiecare în parte și toți laolaltă, revalidând condiția de trupă autentică (nu voi repeta niciodată îndeajuns cuvântul!) a actorilor Teatrului Maghiar de Stat din Cluj actorii Orbán Attila (*Escalus*, funcționarul perfect, căruia îndatoririle îi cer să fie lipsit de personalitate și, deopotrivă, să fie neinteresant, prin felul în care își joacă rolul actorul fiind, din contră, cât se poate de interesant), Szücs Ervin (*Claudio*), Keresztes Sándor (*Cot*), Buzási András (*Spumă*), Köllő Csongor (etern turmentatul *Bernardino*), Varga Csilla (*Julieta, Maica Francesca, Fatima*).

Conduși de bagheta fermecată a lui Matthias Langhoff care, după cum lesne se poate vedea, a interpretat *con brio* rolul lui *Prospero*, actorii Teatrului Maghiar de Stat din Cluj-Napoca marchează o mare izbândă. Iar dacă ne amintim că la începutul anului aceeași trupă ne-a dăruit neuitatul *Strigăte și șoapte*, în regia lui Andrei Șerban, dacă luăm în calcul faptul că, până la sfârșitul lui 2010, tot acolo ne vor fi oferite două spectacole în regia lui Tompa Gábor, atunci chiar că putem spune cu îndreptățire că, din punct de vedere teatral, anul în curs e anul Teatrului Maghiar de Stat din Cluj.

Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca – Măsură pentru măsură de William Shakespeare. Versiune scenică de Matthias Langhoff și Eszter Biró. Versiunea în limba română de Kinga Kovács, după o traducere de Ioana Ieronim. Regia și decorul: Matthias Langhoff. Costume: Carmencita Brojboiu. Dramaturgia: Biró Eszter. Efecte sonore și asistent de regie: Bodolai Balász. Asistenți de scenografie: Carmencita Brojboiu și Samäel Steiner. Asistent de dramaturgie: Kovács Kinga. Mișcarea scenică: Sinkó Ferenc. Cu: Hatházi András, Bogdán Zsolt, Orbán Attila, Biró József, Dimény Áron, Szücs Ervin, Keresztes Sándor, Buzási András, Köllő Csongor, Pethő Anikó, Kató Emőke, Varga Csilla. Data premierei: 22 septembrie 2010.